

STANDARDELE INTERNAȚIONALE ACTUALE DE REGLEMENTARE A DREPTULUI LA CETĂȚENIE

Drd. Victoria DARI,
grupa ASEM,
Conf. univ. dr. Veaceslav ZAPOROJAN,
Cond. șt. ASEM

Standardele internaționale privind instituția cetățeniei vin să dezvolte și să îmbogățească conținutul dreptului la cetățenie. Pornind de la faptul că acordarea cetățeniei este un atribut al statului, pe această linie se creează raporturi între state care pot da naștere la conflicte de competențe, de aceea apare necesitatea ca sistemele de drept să fie armonizate și la nivel internațional spre a evita conflictele de legi.

Deși cetățenia reprezintă o instituție care ține de legislația internă a fiecărui stat, aceasta este considerată și o problemă de drept internațional, pornind de la consecințele pe care le are deținerea unei cetățenii de către o persoană în condiții de mobilitate transnațională, liberă circulație a persoanelor și de facilitare a contactelor dintre oameni. În aceste condiții, actele de cetățenie se transpun în arena internațională și în mod inevitabil intră în concurs unul cu altul.

Iată de ce, alături de legislația internă, sunt necesare reglementările la nivel internațional și, în particular, european, dat fiind faptul că dreptul la cetățenie nu mai poate rămâne în mod discreționar doar în competența statelor. Cert este faptul că reglementarea instituției cetățeniei rămâne în limitele legislației naționale, însă aceasta

trebuie să se înscrie într-un anumit cadru reglementar la nivel interstatal, doar numai în asemenea condiții legislația națională devine un standard care nu poate fi ignorat de comunitatea internațională.

La nivel internațional problemele cu referire la dreptul la cetățenie sunt reglementate în următoarele documente: Declarația Universală a Drepturilor Omului (1948), Convenția privind statutul apatrizilor (1954), Convenția privind unele probleme referitoare la conflictul de legi în materie de cetățenie (Haga, 1930), Convenția asupra cetățeniei (Montevideo, 1933), Convenția asupra cetățeniei femeii (Montevideo, 1934), Convenția asupra cetățeniei femeii măritate (New York, 1958), Convenția asupra reducerii cazurilor de pluralitate de cetățenii și asupra obligațiilor militare în caz de pluralitate de cetățenii (Strasbourg, 1963) și

Convenția europeană asupra cetățeniei (Strasbourg, 1997). Documentele enunțate mai sus reglementează în mod direct problema instituției cetățeniei, însă organismele internaționale au adoptat și alte convenții, care au vizat această problemă, influențând într-un atare mod abordarea dreptului la cetățenie, după cum urmează: Convenția asupra drepturilor politice ale femeii (1952), Convenția asupra tuturor formelor de discriminare față de femei (1979), Convenția privind consimțământul la căsătorie, vârsta minimă pentru căsătorie (1968) și desigur, cele două Pacte internaționale (privind drepturile civile și politice și drepturile economice, sociale și politice).

Declarația universală a drepturilor omului adoptată de Adunarea Generală ONU la 10 decembrie 1948, a proclamat prin art.15 dreptul fiecărui individ la o cetățenie, precum și imposibilitatea nimănui de a fi lipsit în mod arbitrar de cetățenie, și nici de dreptul de a-și schimba cetățenia¹. *Pactul internațional adoptat de ONU în 1966 cu privire la drepturile civile și politice și Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale* au stabilit un șir întreg de drepturi de care trebuie să se bucure cetățenii statelor semnatare, însă actul normativ internațional de cea mai mare importanță, care stabilește principiile și regulile în problema cetățeniei persoanelor, este totuși *Convenția europeană asupra cetățeniei*.

¹ Declarația universală a drepturilor omului (1948) <http://legislatie.resurse-pentru-democratie.org/legea/declaratia-universala-a-drepturilor-omului.php>

Convenția europeană asupra cetățeniei din 6 noiembrie 1997, intrată în vigoare în Republica Moldova la 1 martie 2000 (în continuare *Convenție*) guvernează întreaga materie a instituției cetățeniei în plan internațional și național.

Prezenta *Convenție* formulează principiile și regulile ce țin de toate aspectele dreptului la cetățenie, aceasta fiind concepută pentru facilitarea procesului de dobândire sau redobândire a cetățeniei, pentru a aduce explicații temeinice privind pierderea cetățeniei și imposibilitatea acesteia de a fi retrasă arbitrar, pentru a asigura transparența și echitatea procedurilor care reglementează cererile de cetățenie, pentru a reglementa situația persoanelor care pot deveni apatride ca urmare a succesiunii de stat. Totodată *Convenția* stabilește principiile generale în cazul multiplelor cetățenii, referindu-se la îndeplinirea obligațiilor militare în asemenea situații, având ca scop promovarea cooperării internaționale între autoritățile naționale responsabile de problemele cetățeniei.

Convenția reprezintă o sinteză a problematicii cetățeniei în plan național și internațional, reflectă schimbările demografice și democratice, în special cele de migrație și succesiune de stat care au avut loc în țările Europei Centrale și de Est după 1989, constituind totodată primul text internațional care abordează altfel problema dreptului cetățeniei. Astfel, *Convenția* conține 32 de articole, iar prevederile ei sunt grupate pe capitole: Probleme generale (obiectul *Convenției*); definiții, principii generale privind cetățenia, reguli privind cetățenia, proceduri,

pluralitatea de cetățenii, succesiunea statelor și cetățenia, cooperarea între Statele Parte, aplicarea *Convenției* și clauzele finale. Noutățile aduse de Convenție în reglementarea cetățeniei țin de luarea în considerație atât a intereselor statelor cât și a indivizilor. Cât privește materia de competență, *Convenția* recunoaște că fiecare stat este în drept să determine prin legislația sa proprie cine sunt cetățenii lui, însă această legislație trebuie să fie acceptată de celelalte state parte la convenție și să fie conformă cu convențiile internaționale aplicabile, cu dreptul internațional cutumiar și cu principiile de drept general în materie de cetățenie.

Anterior, problemele care vizează cetățenia au fost cuprinse în Convenția adoptată de Conferința pentru codificarea dreptului internațional de la Haga (1930), prin aceasta s-a confirmat dreptul suveran al statelor privind stabilirea normelor care reglementează cetățenia, dar și obligația statelor de a respecta reciproc acest drept, dacă acesta nu contravine principiilor dreptului internațional. Convenția de la Haga a stipulat principiile care trebuie să stea la baza reglementării cetățeniei, după cum urmează:

- egalitatea cetățenilor din diferite state;
- negarea cetățeniei duble;
- dreptul persoanei la expatriere și la naturalizarea în noul stat;
- unitatea cetățeniei și familiei².

Prin stabilirea principiului de negare a cetățeniei duble, Conferința de la Haga

² Convenția de la Haga, (1930)

încercat să reglementeze și să elimine complicațiile care apar în cazul persoanelor cu cetățenie dublă sau multiplă. Însă, în rezultat, conferința a recunoscut dubla cetățenie, iar în articolul 3 al Convenției de la Haga privind reglementarea unor probleme ce țin de conflictul de legi cu privire la cetățenie prevede că „persoana care posedă cetățenie dublă sau multiplă poate fi tratată ca fiind cetățean al fiecărui stat, a cărui cetățenie o posedă”. Acest articol, deși afirmă existența cazurilor de dublă cetățenie, trebuie privit în conjuncție cu limitările generale prevăzute de articolul 1 și cu calificările stipulate în articolele 4 și 5 ale Convenției de la Haga³. Este de menționat, că și ulterior au fost întreprinse încercări de eliminare a cetățeniei duble, însă acestea nu s-au soldat cu succes. În cele din urmă a fost adoptată Convenția europeană asupra cetățeniei în anul 1997 la Strasbourg, care reglementează problema dublei sau multiplei cetățenii.

Această evoluție a percepțiilor și reglementărilor cetățeniei nici nu ar putea avea o altă direcție deoarece este determinată de factori, ce se constituie în paradigma ce guvernează valorile omului modern. Este greu de presupus că statele vor anula sau limita propriilor cetățeni și cetățenilor altor state dreptul la libera circulație, dreptul de acces la informații, dreptul la căsătorie cu cetățenii altor state sau drepturile ce creează

³ Mazilu Daniel. *Rolul cetățeniei – condiție generală a protecției diplomatice* În: “Revista Universul juridic”, 2015, nr. 10, p. 64-77

acces la oportunitățile economice și sociale oferite de alte state.

Fiecare stat determină prin dreptul său intern care sunt cetățenii săi, iar celelalte state trebuie să respecte această legislație, doar dacă aceasta este conformă cu Convențiile internaționale aplicate, precum și cu dreptul internațional cutumiar și cu principiile de drept general recunoscute în materie de cetățenie.

Astfel, *Convenția* dispune ca regulile privind instituția cetățeniei adoptate de un Stat Parte să nu admită nici un fel de discriminare bazată pe sex, etnie, religie, rasă, culoare. Normele ce se conțin în textul convenției și formează izvorul instituției cetățeniei care în fiecare stat se bucură de reglementare constituțională, devenind astfel o instituție fundamentală a sistemului de drept.

Convenția stabilește în art. 4 principiile generale privind cetățenia pe care fiecare stat este obligat să le respecte, după cum urmează:

- a) fiecare persoană are dreptul la o cetățenie;
- b) apatridia trebuie evitată;
- c) nimeni nu poate fi, în mod arbitrar, privat de cetățenia sa;
- d) nici căsătoria, nici desfacerea căsătoriei între un cetățean al unui stat parte și un străin, nici schimbarea cetățeniei unuia dintre soți în timpul

căsătoriei, nu pot avea efect de plin drept asupra cetățeniei celuilalt soț⁴.

Aceste principii se regăsesc și în Legea cetățeniei Republicii Moldova nr. 1024 din 02.06.2000.

Convenția stabilește principiile de bază privind obligația militară în cazul pluralității de cetățenii, la care dreptul intern trebuie să se conformeze. În acest context, dorim să menționăm că doar 20 de state au aderat la această convenție, iar o mare parte a statelor cum Marea Britanie, Franța, Elveția, Spania au ratificat acest document. Acest fapt însă nu diminuează importanța acestui document, deoarece, prin textul ei, *Convenția* nu împiedică pluralitatea de cetățenii, adică o recunoaște, dar, totodată, ea nu impune această pluralitate pentru alte state, în atare mod *Convenția* este flexibilă și conține soluții acceptabile pentru toate statele europene. În acest context subliniem, că pluralitatea de cetățenii este declarată doar ca un principiu general.

Convenția europeană asupra cetățeniei a instituit un regim de vocație generală urmărind ca scop ca această reglementare să se aplice nu numai în statele membre ale Consiliului Europei ci și în cele care nu sunt membre, preconizându-se ca această reglementare să devină cu timpul universală. Consiliul Europei prin această convenție a urmărit scopul de a informatiza și a unifica

⁴ Convenția europeană asupra cetățeniei, 6 noiembrie 1997 <http://lege5.ro/Gratuit/geztinrv/conventia-europeana-asupra-cetateniei-strasbourg-6-noiembrie-1997-din-06111997>

legislațiile în primul rând a statelor europene, iar dovadă o constituie elaborarea a 163 de convenții și acorduri europene și adoptarea a numeroase recomandări adresate statelor. Așa dar, putem concluziona că *Convenția* constituie o reglementare unică, cu principii și soluții identice, posibil a fi aplicate de toate statele.

În opinia cercetătorului român Anghel L.M., *Convenția* are caracter de reglementare unică generală a instituției cetățeniei, îi conferă convenției un statut de standard minim de la care se pornește în reglementarea dreptului la cetățenie, iar dispozițiile convenției sunt declarate compatibile cu orice dispoziție din dreptul intern și instrumentele internaționale, în baza cărora sunt sau vor fi acordate drepturi suplimentare în materie de cetățenie⁵.

În linii generale considerăm că această convenție are merite incontestabile, constituind un progres în reglementarea cetățeniei, un fundament de la care statele pot porni să edicteze reguli în domeniul cetățeniei; totodată prin principiile instituite de convenție se perfecționează dreptul în materie de cetățenie, se influențează dezvoltarea și uniformizarea instituțiilor juridice pe plan european.

Este de remarcat totuși, că *Convenția* prezintă și un șir de probleme prin consecințele cărora pot afecta legislațiile naționale.

Este cunoscut faptul că cetățenia constituie în exclusivitate o chestiune de drept intern, doar statul este acela care stabilește criteriile și modalitățile de acordare sau de retragere a cetățeniei, cetățenia vizând statalitatea însăși, or modul în care este reglementată instituția cetățeniei vizează însăși atributul de suveranitate. În acest sens, *Convenția* intervine în materia cetățeniei ca un act internațional în locul principiului competenței statului de acordare a cetățeniei. Astfel, convenția pune la baza cetățeniei o reglementare, prin care statul este lipsit de acest atribut, întrucât orice legislație va fi supusă aprobării celorlalte state.

Pe de o parte, în art. 3 al convenției se recunoaște competența fiecărui stat de a determina prin legislația sa internă cine sunt cetățenii lui, dar, totodată, textul convenției prevede că legislația internă trebuie să fie acceptată de celelalte state. În această ordine de idei suntem în prezența unui text confuz și inutil, pentru că prin prezentul articol s-ar putea înțelege că legislația națională trebuie să fie conformă cu dreptul internațional⁶.

După cum s-a menționat anterior, acest document a avut inițial și scopul reglementării îndeplinirii obligațiilor militare în cazul pluralității de cetățenii, după cum urmează și în textul enunțat în art. 1 al Convenției „Această convenție stabilește principii și reguli în materie de cetățenie a

⁵ Anghel L.M. Ratificarea convenției europene asupra cetățeniei prin Legea nr. 396/2002 și consecințele acesteia în legătură cu Legea nr. 21/1991 a cetățeniei române. În: *Dreptul*, 2002, nr. 12, p.12

⁶ Anghel L.M. Ratificarea convenției europene asupra cetățeniei prin Legea nr. 396/2002 și consecințele acesteia în legătură cu Legea nr. 21/1991 a cetățeniei române. În: *Dreptul*, 2002, nr. 12, p.12

persoanelor fizice și reguli care determină obligațiile militare în caz de pluralitate de cetățenii, la care dreptul intern al Statelor Parte trebuie să se conformeze”⁷. Însă, atunci când citim cu atenție capitolul V consacrat pluralității de cetățenii, observăm că aceasta în loc să evite cazurile de cetățenii multiple, parcă ar avea ca scop proliferarea cazurilor de cetățenii multiple. Menționăm că pluricetățenia este rezultatul lipsei de concordanță dintre legislațiile diferitor state în materie de cetățenie, aceasta poate genera multe complicații pentru o persoană care deține mai multe cetățenii, creează conflicte de cetățenii, tocmai de aceea Conferința de la Haga a negat cetățenia dublă. Adică pluricetățenia trebuie privită mai degrabă ca o excepție și nu ca o regulă.

În art. 14 (1), *Convenția* stabilește însă expres cazurile în care statele sunt obligate să permită sau să păstreze dubla cetățenie: cazul copiilor care dobândesc prin naștere automat cetățenii diferite și cazul dobândirii cetățenii a doua în mod automat prin căsătorie, în același timp, prin art. 15, *convenția* nu limitează dreptul fiecărui stat parte de a stabili în dreptul său intern dacă:

a) cetățenii săi care dobândesc sau dețin cetățenia unui alt stat păstrează ori pierd cetățenia acestui stat parte;

b) dobândirea sau păstrarea cetățenii sale este condiționată de renunțarea ori pierderea unei alte cetățenii⁸.

Convenția prin art. 7 stabilește și cazurile de pierdere a pluralității de cetățenii, care sunt următoarele:

a) dobândirea voluntară a unei alte cetățenii – este situația dobândirii de către un individ a unei cetățenii, dar care nu este prevăzută în dreptul intern al statului, adică este în afara reglementărilor interne, dar și interstatale;

b) dobândirea cetățenii statului parte ca urmare a unui comportament fraudulos, prin informație falsă sau prin ascunderea unui fapt pertinent din partea solicitantului – intervine principiul dreptului că orice act fraudat devine nul;

c) angajarea voluntară în forțe militare străine – vine în contradicție cu prevederile Constituției RM, precum și a *Convenției*, de aceea persoana trebuie să fie privată de cetățenie;

d) comportament care aduce un prejudiciu grav intereselor esențiale ale statului parte – componența acestui comportament nu este detaliată, dar se poate vorbi de actele de terorism, crime grave etc.;

e) absența oricărei legături efective între statul parte și un cetățean care domiciliază în mod obișnuit în străinătate – se are în vedere eschivarea de la îndeplinirea obligațiilor constituționale, a drepturilor exclusiv politice, de a alege sau a fi ales;

⁷ *Convenția europeană pentru cetățenie*, art. 1 <http://lege5.ro/Gratuit/geztinrv/conventia-europeana-asupra-cetateniei-strasbourg-6-noiembrie-1997-din-06111997->

⁸ *Ibidem*, art. 15

f) atunci când s-a stabilit, pe perioada minorității unui copil, că nu sunt îndeplinite condițiile prevăzute de dreptul intern care antrenează dobândirea de plin drept a cetățeniei statului parte;

g) adoptarea unui copil atunci când acesta dobândește sau are cetățenia străină a unuia sau a ambilor părinți adoptivi ai săi⁹. În privința ultimei cauze care presupune pierderea cetățeniei de către un copil înfiat în străinătate (g), remarcăm faptul că legislația Republicii Moldova recunoaște dreptul copilului înfiat în străinătate, care prin acest act a obținut cetățenia noului stat, de a-și menține și cetățenia Republicii Moldova¹⁰.

În privința art. 7 al *Convenției* se expun cercetătorii moldoveni A. Arseni și L. Suholitco, dacă legislația internă și internațională prevede cazurile de retragere a cetățeniei la inițiativa statului, ar trebui să se prevadă și posibilitatea persoanei de a renunța la cetățenie¹¹. Deși art. 8 al *Convenției* stabilește că fiecare stat poate permite renunțarea la cetățenia sa, totuși se invocă condiția ca persoanele să nu devină apatrizi. În atare mod, legislația este orientată spre a nu admite apatridia.

⁹ Convenția europeană asupra cetățeniei, art. 7 <http://lege5.ro/Gratuit/geztinrv/conventia-europeana-asupra-cetateniei-strasbourg-6-noiembrie-1997-din-06111997->

¹⁰ Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova din 14.10.99 nr. 621-XIV, art. 2

¹¹ Arseni, A., Suholitco, L. Cetățenia: de la principiul unicității la pluralitatea de cetățenii. În: Revista Națională de Drept, 2001, nr. 6, p. 9

Este de menționat, că prevederile din convenție privind pluralitatea de cetățenii a invocat mai multe probleme iar poziția mai multor state este diferită: sunt state care recunosc expres dreptul propriilor cetățeni de a dispune de două sau mai multe cetățenii, state care au întreprins măsuri spre a evita și a preveni multipla cetățenie și state care nu recunosc formal dubla cetățenie. În rândul statelor care recunosc și reglementează multipla cetățenie sunt Irlanda, Elveția, Ungaria, Portugalia, România. SUA, deși nu reglementează expres cetățenia dublă, nici nu interzice acest drept, de exemplu, copiii imigranților născuți pe teritoriul SUA, prin nașteri devin cetățeni ai SUA, deși nu recunosc formal cea de-a doua cetățeniei, aceasta nici nu este interzisă. Din cele relatate reiese că și un cetățean american care va dobândi cetățenia altui stat nu o va pierde pe cea americană. Elveția a recunoscut dubla cetățenie în 1992, deci persoanele care solicită cetățenia elvețiană nu trebuie să refuze cetățenia statului din care provine, situația fiind cu referire și pentru cetățenii elvețieni care dobândesc o altă cetățenie.

Până în anul 2000, Germania nu admitea dubla cetățenie, atitudinea reticentă a germanilor se explica prin concepția tradițională cu privire la definirea cetățeniei în Germania care are la bază ideea cetățeniei etno-culturale. Abia prin modificările operate în lege în 1999, în vigoare din 1 ianuarie 2000, practica de acordare a cetățeniei în baza lui *jus sanguinis* (prin descendență) a fost completată cu principiul de *jus soli* (nașterea pe teritoriul statului). Această adaptare a legila-

ției poate duce în viitor la creșterea numărului cetățenilor germani care dețin și o altă cetățenie, deoarece în urma modificării legii vor avea de beneficiat în mod special persoanele provenite din familii de migranți¹².

Este cunoscut faptul că regula fundamentală care se aplică cazurilor de dublă cetățenie este consacrată în Convenția adoptată de Conferința de la Haga (1930): „persoana care are două sau mai multe cetățenii poate fi considerată cetățeanul său de către fiecare stat a cărui cetățenie o are” (art. 3); „persoana cu dublă cetățenie va fi tratată într-un stat terț ca având o singură cetățenie”, iar „statul terț va recunoaște în mod exclusiv fie cetățenia statului în care aceasta locuiește, fie cetățenia statului de care ea apare cea mai apropiată” (art. 4)¹³. În așa fel, prin acest document se recunoaște cetățenia efectivă, iar prevederile acestui document rămân a fi valabile și în continuare.

O altă problemă mult discutată în literatura de specialitate se referă la reglementările Convenției privind satisfacerea serviciului militar în cazul cetățeniei multiple. În opinia cercetătorului român L.M. Anghel, reglementarea privind satisfacerea serviciului militar propusă de *Convenție* drept una facultativă totuși afectează elementele structurale ale legăturii de cetățenie, neutralizând în atare mod mijloacele pe care

le are statul pentru existența sa. Această prevedere a *Convenției* devine anticonstituțională pentru România, consideră L.M. Anghel¹⁴. În acest context, menționăm faptul că ratificarea convențiilor de către statele membre are loc cu unele declarații și rezerve, dat fiind faptul deosebirilor de reglementare existente în legislațiile naționale și *Convenție*.

Și Republica Moldova a ratificat *Convenția* cu unele rezerve și declarații. Astfel, referitor la art. 6 (4), lit. g – precum că fiecare stat trebuie să faciliteze obținerea cetățeniei apatrizilor și refugiaților recunoscuți care domiciliază în mod legal și obișnuit pe teritoriul său, Republica Moldova a declarat că aceste prevederi pot fi aplicate numai după ce va fi aprobat cadrul juridic intern privind statutul refugiaților. O altă declarație este cu referire la scutirea de la serviciul militar, în acest sens, țara noastră își rezervă dreptul de a recunoaște faptul că persoana care are domiciliul stabil în RM și este scutită de obligațiile militare față de un Stat Parte nu se consideră că și-a satisfăcut obligațiile militare față de Republica Moldova. Astfel, cu aceste rezerve, țara noastră a ratificat *Convenția*.

Cu toate acestea, *Convenția* promovează dezvoltarea progresivă a principiilor juridice privind cetățenia, recunoscând că în problema cetățeniei trebuie avute în vedere atât interesele statelor cât și a indivizilor.

¹² Catană, V. Cetățenia multiplă: precedente și soluții pentru Republica Moldova www.ipp.md/public/.../Multipla_dubla_cet_Moldova3.doc

¹³ Convenția de la Haga (1930)

¹⁴ Anghel L.M. Ratificarea convenției europene asupra cetățeniei și consecințele acesteia în legătură cu Legea nr. 21/19901 a cetățeniei române. *Dreptul*, 2002, nr. 12, p.12

Cetățenia europeană a fost introdusă prin Tratatul de la Maastricht din 1992 ca să consolideze relațiile dintre UE și cetățenii statelor membre. Acest tratat a definit cetățenia europeană: orice persoană care este cetățean al unui stat membru este considerată cetățean al UE. Calitatea de cetățean al UE conferă următoarele drepturi: libera circulație și rezidența pe teritoriul oricărui stat al UE; munca în oricare stat membru al UE; acces la protecția diplomatică; garantarea drepturilor prevăzute de *Convenția europeană asupra drepturilor omului* și *Carta UE a drepturilor fundamentale*; dreptul de a vota sau de a participa la alegerile locale și Parlamentul European; dreptul de a se adresa unei instituții europene, în una din limbile oficiale ale UE; dreptul de a apela la Avocatul poporului¹⁵.

Cetățenia europeană are la bază principiile comune ale statelor membre instituite prin Tratatul de la Amsterdam: principiul libertății, democrației, respectării drepturilor omului și principiul statului de drept. Contrar cetățeniei naționale, cea europeană nu impune respectarea unor obligații, ci doar acordă drepturi. Prin Tratatul de la Amsterdam se precizează că cetățenia europeană completează cetățenie națională și nicidecum nu o înlocuiește. Prin urmare, cetățenia europeană este inseparabilă de cetățenia națională, care rămâne primară, iar pierderea de către o persoană

fizică a cetățeniei naționale, determină și pierderea cetățeniei europene. Ideea constă în faptul că dacă un stat membru își va pierde calitatea sa de membru al UE, această situație va avea ca rezultat și pierderea cetățeniei europene a cetățenilor acestui stat¹⁶.

În anul 1957 Adunarea Generală a ONU a adoptat *Convenția asupra cetățeniei femeii căsătorite*, în conformitate cu care încheierea sau desfacerea căsătoriei dintre cetățenii unui Stat Parte și străini nu afectează cetățenia femeii; în situația când soțul își schimbă cetățenia, acest fapt de asemenea nu va afecta cetățenia femeii. Femeia străină căsătorită cu un bărbat cetățean al unui Stat parte poate obține cetățenia acestui stat prin naturalizare.

Unul din principiile enunțate de *Convenție* este că apatridia trebuie evitată. Apatridia este cazul persoanelor care au rămas fără statutul de cetățenie, este un fenomen apărut ca urmare a conflictelor negative. Apatridia poate fi condiționată de copiii născuți din părinți fără cetățenie; femei căsătorite cu străini, care în condițiile legislației țării sale pierde cetățenia iar în țara în care s-a strămutat cu soțul ei nu poate primi cetățenie; e și cazul persoanelor adoptate de o persoană din alt stat, creându-se condițiile că persoana adoptată pierde cetățenia statului său conform legislației acestuia, iar legea statului adoptatorului nu-i acordă cetățenie; retragerea cetățeniei prin

¹⁵ Tratatul de la Maastricht <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=URISERV%3Axy0026>

¹⁶ Țușuianu, I. Drepturi și îndatoriri prin dobândirea cetățeniei europene. În: Revista Națională de Drept, 2008, nr.3, p. 63

condamnare sau prin un alt act al statului¹⁷. ONU a adoptat două convenții privind apatridia: *Convenția referitoare la statutul apatrizilor* (1960) și *Convenția referitoare la reducerea cazurilor de apatridie*.

Convenția referitoare la statutul apatrizilor se aplică doar persoanei care nu este considerată cetățean al nici unui stat, conform legii naționale a acestuia. Însă, aceasta nu se aplică: persoanelor care în prezent primesc protecție sau asistență de la organele ori agențiile Națiunilor Unite sau persoanelor care sunt recunoscute de autoritățile competente ale țării unde își au reședința ca având drepturi și obligații legate de faptul că posedă cetățenia țării respective, sau persoanelor în legătură cu care există motive serioase să se considere că săvârșit o infracțiune împotriva păcii, o crimă de război etc.¹⁸

Potrivit *Convenției referitoare la statutul apatrizilor*, acestora li se recunoaște un statut similar cu cel al cetățenilor în ce privește accesul la justiție, avantaje sociale, dobândirea proprietății, dreptul de a se uni în asociații, libertatea de circulație. Totodată apatrizii au și obligații față de statul de reședință și sunt datori să se conformeze și să respecte legile existente.

Principiile aplicabile statutului apatrizilor sunt prevăzute chiar în art. 8 al convenției, după cum urmează:

¹⁷ Guceac Ion. Curs elementar de drept constituțional, vol.2. Chișinău, 2004. p. 53

¹⁸ Convenția referitoare la statutul apatrizilor <http://lege5.ro/Gratuit/heztsnjs/conventia-privind-statutul-apatrizilor-din-28091954->

1) orice apatrid are față de statul în care se găsește obligația de a respecta legislația acestuia. La baza acestui principiu se află responsabilitatea civică, nimeni nu are numai drepturi, ci și obligații, îndatoriri;

2) statele au obligația de a aplica convenția fără discriminare de rasă, religie sau țara de origine;

3) nici o prevedere din convenție nu va putea aduce atingere altor drepturi și avantaje sociale acordate apatrizilor, indiferent de prevederile sale;

4) statele au obligația de a acorda apatrizilor regimul pe care îl acordă străinilor;

5) statele sunt obligate să acorde apatrizilor un tratament favorabil ca și cel acordat cetățenilor săi;

6) statele pot lua măsuri excepționale față de unii apatrizi, măsuri necesare pentru asigurarea securității naționale¹⁹.

Convenția referitoare la reducerea cazurilor de apatridie a fost adoptată în 1961 la 30 august, dar a intrat în vigoare la 13 decembrie 1975, având ca scop reducerea apatridiei și obligarea statelor contractante de a acorda cetățenie apatrizilor născuți pe teritoriul său. Totodată, statele contractante au fost obligate să recunoască că:

- Copilul găsit pe teritoriul unui stat contractant, în absența unei probe contrare, va fi considerat ca fiind

¹⁹ Cetățenia europeană: cetățenii, străinii și apatrizii în dreptul românesc și european. București: All Beck, 2003. p.21

născut pe acel teritoriu din părinți posedând cetățenia acelui stat.

- Nașterea la bordul unei nave sau al unui avion va fi prezumată ca având loc pe teritoriul statului sub al cărui pavilion navighează nava sau pe teritoriul statului în care este înregistrat avionul, după caz.
- Orice stat contractant va acorda cetățenia sa unei persoane care nu s-a născut pe teritoriul unui stat contractant și care, altfel, ar fi considerată apatridă, dacă la data nașterii persoanei respective tatăl sau mama avea cetățenia primului stat. Dacă părinții nu aveau aceeași cetățenie la data nașterii persoanei, problema dacă cetățenia acesteia va fi a tatălui sau a mamei sale va fi soluționată de legislația națională a statului contractant.
- Un stat contractant nu va priva o persoană de cetățenia sa dacă aceasta privată va conduce la apatridie²⁰.

În Republica Moldova, apatrizii se bucură de aceleași drepturi, libertăți și îndatoriri ca și cetățenii, cu unele excepții stabilite de lege. Statutul juridic al apatrizilor este stabilit de Constituție, art. 19 și de Legea cu privire la statutul juridic al cetățenilor

²⁰ Convenția referitoare la reducerea cazurilor de apatridie. <http://www.monitoruljuridic.ro/act/conventie-din-30-august-1961-privind-reducerea-cazurilor-de-apatridie-emitent-act-international-publicat-n-monitorul-oficial-67103.html>

străini și al apatrizilor în Republica Moldova, precum și de acordurile internaționale la care țara noastră este parte. Așa dar, bucurându-se de aceleași drepturi ca și cetățenii statului nostru, apatrizii însă nu beneficiază de dreptul de a alege și a fi aleși în organele eligibile ale statului, nu participă la sufragii universale și nu-și satisfac serviciul militar în forțele armate ale Republicii Moldova.

În vederea celor expuse în prezentul compartiment, constatăm că reglementările privind cetățenia constituie domeniul exclusiv al statului ce decurge din dreptul de suveranitate al statelor. Reglementările internaționale nu stabilesc standarde ce pot obliga statele să adopte anumite legi în această materie sau să limiteze comportamentul statelor în materia cetățeniei. Nici la nivelul Uniunii Europene nu au fost elaborate norme care să prescrie acțiunea statelor membre și modul în care acestea trebuie să reglementeze instituția cetățeniei. Prin urmare, la moment nu există niște standarde unice care ar fi aplicabile tuturor statelor membre deopotrivă. De exemplu, dreptul la multipla cetățenie, nu este recunoscut de toate statele membre ale UE.

Prin urmare, concluzionăm că preocupările internaționale privind cetățenia se referă mai mult la crearea condițiilor ca persoanele să nu rămână fără calitatea de cetățean și să beneficieze de protecția pe care i-o oferă calitatea de cetățean, toate acestea fiind materializate în tratatele privind drepturile omului. Amintim în acest sens norma *Convenției europene asupra cetățeniei*, care stabilește că fiecare stat stabilește prin

legislația sa care sunt resortisanții săi, menționându-se că aceasta trebuie să fie în concordanță cu convențiile internaționale aplicabile, dreptul cutumiar și principiile generale ale dreptului recunoscute în materia cetățeniei.

Astfel, criteriile de reglementare și dobândire a dreptului la cetățenie în diferite state sunt diferite, dar principiile generale rămân să fie cele stabilite în convențiile internaționale privind cetățenia. Practica unor țări arată că unele state aleg criteriul etnic și lingvistic în reglementarea procedurilor privind dobândirea cetățeniei, bazându-se pe identitatea etnică comună și aceeași origine istorică, astfel că s-a extins principiul *Jus sanguinis* și la persoanele care nu au ascendenți, luându-se în considerație aceeași etnie. Este cazul Bulgariei, care a stabilit niște proceduri favorabile pentru persoanele de etnie bulgară; la fel este și

situația în Turcia, persoanele de etnie turcă nu sunt obligați să aștepte 5 ani ca și alți migranți.

Unele state dispun de proceduri speciale pentru acordarea cetățeniei aplicând criteriul apartenenței teritoriale. Spre exemplu, legislația Irlandei de Nord stipulează că orice persoană născută pe teritoriul Irlandei de Nord până la 31 decembrie 2004 poate deveni cetățean prin depunerea unei cereri de eliberare a pașaportului irlandez. Iar legislația portugheză a stabilit proceduri speciale pentru persoanele care locuiesc în fostele sale colonii, cu titlu de exemplu menționăm cazul coloniei Goa, teritoriu anexat de India în anul 1961. Astfel, conform legislației portugheze, locuitorii din Goa care au fost și cetățeni ai Portugaliei până la anexarea acestui teritoriu de către India, vor păstra cetățenia portugheză, considerând că cetățenia Indiei nu a fost obținută voluntar.

Bibliografie:

Cărți

1. Arseni, A., Suholitco, L. Cetățenia: de la principiul unicității la pluralitatea de cetățenii. În: Revista Națională de Drept, 2001, nr. 6, p. 9
2. Guceac Ion. Curs elementar de drept constituțional, vol.2. Chișinău, 2004. p. 53

Teze, studii, articole științifice

3. Anghel L.M. Ratificarea convenției europene asupra cetățeniei prin Legea nr. 396/2002 și consecințele acesteia în legătură cu Legea nr. 21/1991 a cetățeniei române. În: Dreptul, 2002, nr. 12, p.12
4. Catană, V. Cetățenia multiplă: precedente și soluții pentru Republica Moldova
www.ipp.md/public/.../Multipla_dubla_cet_Moldova3.doc
5. Țușuianu, I. Drepturi și îndatoriri prin dobândirea cetățeniei europene. În: Revista Națională de Drept, 2008, nr.3, p. 63

6. Cetățenia europeană: cetățenii, străinii și apatrizii în dreptul românesc și european. București: All Beck, 2003. p.21
7. Mazilu Daniel. Rolul cetățeniei - condiție generală a protecției diplomatice În: Revista Universul juridic, 2015, nr. 10, p. 64-77

Alte surse

1. Declarația universală a drepturilor omului adoptata de Adunarea Generala a ONU la 10.09.1948 <http://legislatie.resurse-pentru-democratie.org/legea/declaratia-universala-a-drepturilor-omului.php>
2. Convenția de la Haga, (1930)
3. Convenția europeană asupra cetățeniei, 6 noiembrie 1997 art. 1, art.7 <http://lege5.ro/Gratuit/geztinrv/conventia-europeana-asupra-cetateniei-strasbourg-6-noiembrie-1997-din-06111997>
4. Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova din 14.10.99 nr. 621-XIV, art. 2
5. Tratatul de la Maastricht http://eur-lex.europa.eu/legal_content/RO/TXT/?uri=URISERV%3Axy0026
6. Convenția referitoare la statutul apatrizilor <http://lege5.ro/Gratuit/heztsnjs/conventia-privind-statutul-apatrizilor-din-28091954->
7. Convenția referitoare la reducerea cazurilor de apatridie. <http://www.monitoruljuridic.ro/act/conventie-din-30-august-1961-privind-reducerea-cazurilor-de-apatridie-emitent-act-international-publicat-n-monitorul-oficial-67103.html>